

FYZIKÁLNÍ PRAKTIKUM

Fyzikální praktikum 1

Zpracoval: Teodor Duraković

Naměřeno: 28. února 2024

Obor: F

Skupina: St 8:00

Testováno:

Úloha č. 1: měření hustoty válce

$$T = 20.2\text{ }^{\circ}\text{C}$$

$$p = 989\text{ hPa}$$

$$\varphi = 43.5\text{ \%}$$

1. Zadání

Zjistit hustotu dutého válce pomocí změření jeho rozměrů a hmotnosti.

2. Postup

Válci jsou změřeny veškeré dimenze (vnější a vnitřní diametr, výška). Průměry jsou měřeny posuvným měřítkem ($d = 0.02\text{mm}$), výška mikrometrem ($d = 0,005\text{mm}$). Hmotnost je zvážena laboratorními váhami ($d = 0,0001\text{g}$; $e = 0,001\text{g}$). Na závěr je těleso ponořeno do vody, čímž je odhadnuta jeho hustota - těleso neplove, hustota tudíž bude vyšší než $1000\frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$.

2.1. Měření

Měření rozměrů jsou vždy provedena desetkrát, při zpozorování viditelných hrubých chyb je měření opakováno bez zápisu chybné hodnoty.

n	D [cm]	d [cm]	h [mm]
1	4.962	0.992	15.040
2	4.966	1.000	15.115
3	4.962	0.980	15.110
4	4.962	0.972	15.135
5	4.964	1.000	15.120
6	4.962	0.996	15.065
7	4.964	0.994	15.105
8	4.962	1.000	15.085
9	4.964	1.000	15.080
10	4.962	0.988	15.125

Změřená hmotnost činila $m = 33,2557\text{g}$

2.2. Zpracování měření

Vztahem

$$\bar{x} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N x_i \quad (1)$$

Získáme odhady středních hodnot (arit. průměry) vícekrát měřených veličin (uvedeny v bodě 2.6.). Střední hodnoty dosadíme do formule pro výpočet hustoty:

$$\bar{\rho} = \frac{m}{V} = \frac{\bar{m}}{\pi \bar{h}((\frac{\bar{D}}{2})^2 - (\frac{\bar{d}}{2})^2)} = 1.18599g/cm^3 = 1185.99kg/m^3 \quad (2)$$

Vztahem

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}{N-1}} \quad (3)$$

Získáme odhad směrodatné odchylky. Úpravou studentovým koeficientem s $p = 0,9973$, $\nu = 9$ získáme hrubé chyby (krajní odchylky) pro měřené veličiny. Vidíme, že měřené hodnoty z intervalů nevystupují, soubory hodnot tudíž není třeba nijak upravovat.

2.3. Nejistoty typu A

Nejistoty typu A získáme užitím vztahu

$$u_x = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}{N(N-1)}} \quad (4)$$

2.4. Nejistoty typu B

Nejistoty typu B získáme užitím vztahu $u_B = a/k$:

2.4..1 Měřidla délky

pro měřidla délky platí: $a = d$; $k = \sqrt{3}$; $u_b = \frac{d}{\sqrt{3}}$

Pro posuvné měřítko tedy nejistota typu B činí $u_B = \frac{0.002}{\sqrt{3}} = 0.00115cm$

Pro mikrometr platí $u_B = \frac{0.0005}{\sqrt{3}} = 0.000289cm$

2.4..2 Váhy

Pro váhy platí: $a = e$; $k = 3$, tedy $u_B = \frac{0.001}{3} = 0.000333g$

2.5. Nejistota typu C

Nejistotu typu C získáme vztahem:

$$u_C = \sqrt{u_A^2 + u_B^2} \quad (5)$$

2.6. Spočítané veličiny

Výše uvedenými vztahy jsme získali následující veličiny

	$\bar{x}$	$\hat{k}$	u_A	u_B	u_C	
D [cm]	4.963	0.0058	0.000447	0.00115	0.00124	
d [cm]	0.9922	0.039	0.00305	0.00115	0.00326	
h [cm]	1.5098	0.012	0.000943	0.000289	0.000986	
m [g]	33.2557	-	-	0.000333	0.000333	

2.7. Zákon přenosu nejistot

Užitím zákona přenosu nejistot získáme formuli pro nejistotu výsledku - hustoty:

$$u_\rho = \sqrt{\left(\frac{-8\pi h m D}{(\pi h (D^2 - d^2))^2}\right)^2 \cdot u_D^2 + \left(\frac{8\pi h m d}{(\pi h (D^2 - d^2))^2}\right)^2 \cdot u_d^2 + \left(\frac{-4m}{\pi h^2 \cdot (D^2 - d^2)}\right)^2 \cdot u_h^2 + \left(\frac{4}{\pi h \cdot (D^2 - d^2)}\right)^2 \cdot u_m^2} \quad (6)$$

Po dosazení získáváme kombinovanou nejistotu hustoty:

$$u_\rho = 0.0034 g/m^3$$

Tuto nejistotu upravíme studentovým koeficientem pro $p = 0.68; \nu = 9$:

$$U_\rho = 1.059 * u_{rho} = 0.0036 g/cm^3 = 3.6 kg/m^3$$

3. Výsledek

Výše popsaným postupem jsme získali hodnotu hustoty:

$$\rho = (1186 \pm 4) kg/m^3 (p = 0.6827)$$

4. Závěr

Spočítaná hodnota se pohybuje v předpokládaných mezích, bez znalosti konkrétního druhu materiálu však hodnotu nedokážeme porovnat s hodnotou tabulkovou. Přesnost experimentu lze nicméně částečně zhodnotit relativní odchylkou, která je při hodnotě $r_\rho = \frac{4}{1186} = 0.0034$ - tedy kolem tří promile - s ohledem na účely experimentu přijatelná.